

URČENÉ ŠKOLSKÝM A MIMOŠKOLSKÝM
PRACOVNÍKOM

ZDRAVOTNÉ POSTIHNUTIE A INKLÚZIA: SPOLU PRE LEPŠIU BUDÚCNOSŤ

Slovenská legislatíva nepozná definíciu pojmu osoba so zdravotným postihnutím. Zdravotné postihnutie môžeme definovať ako akúkoľvek duševnú, telesnú, dočasnú, dlhodobú alebo trvalú poruchu alebo handicap, ktorý osobám so zdravotným postihnutím bráni prispôbovať sa bežným nárokom života. Zdravotné postihnutie zahŕňa množstvo funkčných obmedzení, ktoré sa vyskytujú v každej krajine na svete. Môže byť telesné, psychické a kombinované.

Pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ) sa postupuje podľa Vzdelávacích programov pre deti

a žiakov s mentálnym postihnutím, deti a žiakov so sluchovým postihnutím, deti a žiakov so zrakovým postihnutím, deti a žiakov s telesným postihnutím, deti a žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou, deti a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami, deti a žiakov chorých a zdravotne oslabených, deti a žiakov hluchoslepých, žiakov s vývinovými poruchami učenia, žiakov s poruchami aktivity a pozornosti, deti a žiakov s viacnásobným postihnutím, žiakov s poruchami správania.

**DOHovor OSN O PRÁVACH ĽUDÍ
SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM**

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

DEFINUJE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM AKO OSOBY S DLHODOBÝMI TELESNÝMI, MENTÁLNÝMI, INTELEKTUÁLNYMI ALEBO ZMYSLOVÝMI POSTIHNUTIAMI, KTORÉ V SÚČINNOSTI S RÔZNYMI PREKÁŽKAMI MÔŽU BRÁNIŤ ICH PLNÉMU A ÚČINNÉMU ZAPOJENIU DO SPOLOČNOSTI NA ROVNAKOM ZÁKLADE S OSTATNÝMI.

Vznik a existencia zdravotného postihnutia predstavuje sociálnu udalosť, ktorá zásadným

spôsobom ovplyvňuje život každého človeka. Dopad tejto situácie pociťujú nielen osoby so zdravotným postihnutím, ale aj ich rodiny a dnešná spoločnosť. **Tento materiál môže pomôcť školským a mimoškolským pracovníkom lepšie pochopiť tému a uľahčiť im tak orientáciu vo vyučovacom procese. Zároveň im pomôže u žiakov rozvíjať súcit a inkluzívne prostredie.**

ĽUDÍ, KTORÍ ŽIJÚ SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM JE MNOHO. ABY SME IM UĽAHČILI ŽIVOT V SPOLOČNOSTI, MALI BY SME CITLIVO O TEJTO TÉME HOVORIŤ ČO NAJSKÔR AJ S DEŤMI A ĽUĎMI OKOLO.

Či už je to osoba, ktorá používa invalidný vozík, a stretnete ju v obchode s potravinami, dieťa v triede, ktoré má autizmus, alebo súrodenec s ADHD, vo svojom živote určite stretneme človeka, ktorý má nejaké zdravotné postihnutie. Otvorene a úprimne hovoriť o zdravotnom znevýhodnení je kritickým prvým kro-

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

kom v živote v inkluzívnejšej komunite, ktorá prijíma rozmanitosť. Rozhovory o postihnutí môžu pomôcť lepšie pochopiť, prečo niektorí ľudia vyzerajú, hovoria, konajú alebo sa pohybujú trochu inak.

VYCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROCES

V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu zrakom získavame v maximálnom rozsahu a minimálnom 80 až 90 % všetkých informácií. Dôsledky zrakového postihnutia, ktoré sa prejavujú v procese získavania, spracovania a odovzdávania informácií sa sprá-

vidla premietajú aj do psychiky jednotlivcov so zrakovým postihnutím (mení sa systém vzájomného pôsobenia jednotlivých kooperujúcich analyzátorov, vyskytujú sa narušenia vo vzájomnom vzťahu zmyslového vnímania a formovania pojmov, odlišnosti nachádzame aj v emociálno-vôľovej sfére a vo vlastnostiach osobnosti). Cieľom vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím v primárnom a nižšom strednom stupni je pripraviť žiakov na vzdelávanie na akejkoľvek strednej škole. Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zrakovým postihnutím, ktorí sú začlenení (dieťa alebo

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

žiak v školskej integrácii) podľa § 94, písm. b, číslo 2 v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy, sa uskutočňuje podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy a podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý je zameraný na odstránenie alebo zníženie dôsledkov zrakového postihnutia, a ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovnej prevencie a poradenstva; zákonný zástupca dieťaťa alebo žiaka má právo sa programom oboznámiť.

CIELE A ÚLOHY VÝCHOVY U NEVIDIACICH

Ciele a úlohy výchovy a vzdelávania detí so zvyškami zraku zohľadňujú požiadavku rozvíjania

zvyškov zraku (zraková stimulácia) v kombinácii s rozvíjaním vnímania ostatnými zmyslami (kompenzácia). Vo výchove a vzdelávaní detí so zvyškami zraku nemožno presne určiť hranicu medzi reedukáciou a kompenzáciou zraku.

V zásade ide o výchovu striedaním spôsobu práce zameranú na získanie čo možno najkomplexnejších a najpresnejších poznatkov v rámci výchovných požiadaviek materskej školy. Vo výchovnej práci s deťmi so zvyškami zraku sledujeme rozvoj tých schopností, ktorými disponujú a zároveň rozvíjame všetky ostatné schopnosti tak, aby sme tieto deti čo najlepšie pripravili na vstup do základnej školy.

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Ciele a úlohy výchovy a vzdelávania nevidiacich detí sú orientované predovšetkým na rehabilitáciu, a to najmä na kompenzáciu dôsledkov zrakového postihnutia. Sú podmienené rozsahom a charakterom zrakového postihnutia, ako aj dobou jeho vzniku. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že sa u nevidiacich detí vyskytujú odchýlky od štandardných prejavov. Predovšetkým je to absencia alebo výrazná redukcia možnosti učenia sa napodobňovaním na základe vizuálneho vnímania a žiadna alebo nedostatočná úroveň vizuálneho kontaktu, ktorý je inak bežný v medziľudskej interakcii.

Celková situácia v tejto oblasti je sťažená aj skutočnosťou, že nevidiace dieťa nemôže vnímať neverbálne časti komunikácie. Mnohé nevidiace deti sa v predškolskom veku prejavujú odlišnými rysmi neverbálnej komunikácie, a to mimikou, držaním tela, blindizmami, šúchaním si očí, cmúľaním prstov a obhrýzaním nechtov, prípadne celkovým psy-

chomotorickým nepokojom alebo v opačnom extrémne nezáujmom o dianie sa v najbližšom okolí, prípadne nadmernej závislosti na iných ľuďoch.

CIELE A ÚLOHY VÝCHOVY U SLUCHOVO POSTIHNUTÝCH

Starostlivosť o žiakov so sluchovým postihnutím v rezorte školstva je súčasťou komplexného diagnostického, liečebného, rehabilitačného, psychologického a výchovno-vzdelávacieho pôsobenia. Nadväzuje na diagnostickú, liečebnú a foniatrickú starostlivosť poskytovanú v rámci

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

rezortu zdravotníctva. Začína od okamihu podozrenia na prítomnosť sluchového postihnutia a má charakter dlhodobého systematického a komplexného vytvárania podmienok pre optimálny vývin žiaka so sluchovým postihnutím, ktoré smeruje k celkovému rozvoju osobnosti žiaka so sluchovým postihnutím v súlade s jeho schopnosťami a potrebami. Žiak so sluchovým postihnutím je žiak, u ktorého je potrebné zabezpečiť ďalšie zdroje na podporu efektívneho vzdelávania. Použitie ďalších zdrojov umožní vytvoriť kvalitatívne nové prostredie, zodpovedajúce potrebám žiakov, ktorí si vyžadujú špeciálny prístup vo vzdelávaní.

Žiak so sluchovým postihnutím má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, ktoré sú u žiaka diagnostikované školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie, spravidla centrom špeciálno-pedagogického poradenstva. Pod pojmom špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba rozumieme požiadavku na úpravu podmienok (obsahu, foriem, metód, prostredia a prístupov) výchovy a vzdelávania žiaka. Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú zo sluchového postihnutia, prípadne i iného pridruženého postihnutia, zohľadnenie ktorých mu zabezpečí rovnocenný prístup k vzdelávaniu, primeraný rozvoj schopností alebo osobnosti ako aj dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti.

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

SAMOSTATNOSŤ, VZDELÁVANIE, KOMUNIKÁCIA A MOBILITA SÚ PRE NEVIDIACICH ALEBO NEPOČUJÚCICH KĹÚČOVÝMI OBLASŤAMI ICH KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA. TU SÚ KONKRÉTNE PRÍKLADY DENNODENNÝCH VÝZIEV A SPÔSOBY, AKO SA S NIMI PRAKTICKY VYSPORIADAŤ

NAVIGÁCIA V MESTE

Nevidiaci a nepočujúci sa musia spoľahnúť na svoje zvyšné zmysly a technologické pomôcky, ako sú palička alebo navigačné aplikácie pre nepočujúcich. Pomôcky im pomáhajú určiť smer a bezpečne sa pohybovať v prostredí.

VEREJNÁ DOPRAVA

Pre cestovanie autobusmi, vlakmi alebo metrom musia nevidiaci alebo nepočujúci jednotlivci dôverovať ozvučeným informáciám, značkám alebo osobám, ktoré im môžu pomôcť s orientáciou.

INKLUZÍVNE VZDELÁVANIE

Vzdelávacie inštitúcie sa snažia vytvoriť inkluzívne prostredie pre nevidiacich alebo nepočujúcich študentov. To zahŕňa použitie špeciálnych učebných pomôcok, braillového písma, a tlmočníkov.

VZDELÁVANIE VO VZŤAHU K SVOJIM POTREBÁM

Osoby so zrakovým alebo sluchovým postihnutím sa učia kompenzovať svoje obmedzenia tým, že sa sústreďujú na svoje silné stránky. Napríklad nevidiaci študenti sa môžu špecializovať na braillové písanie alebo hmatovú matematiku.

KOMUNIKÁCIA S OKOLÍM

Pre nevidiacich je dôležité ovládať braillovo písmo, ktoré je pre nich základným spôsobom komunikácie a čítania. Nepočujúci sa často učia znakový jazyk, ktorým môžu komunikovať s ostatnými počujúcimi aj nepočujúcimi. Takýmto spôsobom sa môžu zapojiť

do rozhovorov a vyjadrovať svoje myšlienky.

DOMÁCA SAMOSTATNOSŤ

Nevidiaci alebo nepočujúci sa učia organizovať svoje domácnosti tak, aby boli schopní vykonávať bežné úlohy, ako je príprava jedla, upratovanie a osobná hygiena.

PRÁCA A KARIÉRA

Mnoho nevidiacich alebo nepočujúcich dosahuje úspech vo svojej kariére. Pomáhajú si technologickými pomôckami a prispôbeniami na pracovisku, ako sú textové konvertory pre slepých alebo taktické oznámenia pre hluchých.

FILMY O NEVIDIACICH

BLINDNESS, 2008

Film sa inšpiroval románom od Josého Saramaga. Dej sa točí okolo mesta, v ktorom vypukne záhadná epidémia slepoty a spoločnosť musí nájsť spôsob, ako sa vyrovnáť s touto krízou.

RAY" (2004)

Biografický portrét slávneho hudobníka Ray Charlesa, ktorý oslepol v mladom veku. Ukazuje jeho boj s touto ťažkou zmenou v živote a jeho vzostup k hudobnej sláve.

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

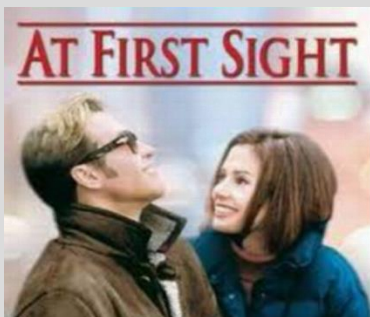
EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

„CHILDREN OF A LESSER GOD“ (1986)

Film sleduje vzťah učiteľa pre nepo-čujúcich a jeho študentky, ktorá je hlu-chonemá. Príbeh o láske a akceptovaní.

"AT FIRST SIGHT" (1999)

Tento romantický film sa zaoberá vzťahom medzi slepým mužom a ženou, ktorá sa snaží obnoviť jeho zrak. Je to príbeh o láske a vzájomnom porozumení.

EMPATIA, PODPORA A INKLÚZIA – ÚLOHA ŠKOLY A PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKOV

EMPATIA

Empatia znamená schopnosť cítiť a chápať emócie druhých. Učitelia by mali byť vzorom a učiť študentov, ako vyjadrovať pocho-penie a záujem o spolužiakov s chronickými ochoreniami. Deti by mali byť povzbudzované, aby sa stali empatickými a priateľskými.

PODPORA

Podpora pre deti s chronickými ochoreniami by mala byť individuálna a zameraná na ich potreby. Učitelia by mali byť oboznámení s týmito potrebami a pripravení poskytovať dodatočnú pomoc, kde je to potrebné. To môže zahŕňať prispôsobenie výuč-by alebo poskytovanie ďalších zdrojov a materiálov.

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

INKLÚZIA

Inklúzia znamená, že každý žiak, vrátane tých s chronickými ochoreniami, by mal mať možnosť zúčastňovať sa na všetkých aspektoch školského života. To zahŕňa nielen vyučovanie, ale aj športové, kultúrne a sociálne aktivity. Školy by mali mať prostriedky na zabezpečenie inkluzívneho prostredia.

EDUKAČNÉ PROGRAMY

Školstvo by malo zahŕňať edukačné programy o chronických ochoreniach, ktoré budú informovať študentov o rôznych ochoreniach, ich vplyve na život a o tom, ako môžu byť podporovaní ich spolužiaci s týmito ochoreniami.

BEZPEČNÉ PROSTREDIE

Školy by mali zabezpečiť bezpečné prostredie pre deti s chronickými ochoreniami. To znamená, že by mali byť pripravené na rýchlu reakciu v prípade potreby zdravotnej starostlivosti a že by mali mať prístup k liekom alebo zdravotným pomôckam, ktoré môžu byť nevyhnutné.

ROVNOSŤ A REŠPEKT

Všetci žiaci by mali byť vnímaní ako rovnocenní členovia školskej komunity. Školy by mali vytvoriť kultúru rešpektu voči rozdielnym zdravotným stavom a odmietnuť akúkoľvek formu diskriminácie.

ZAMESTNANCI A RODIČIA

Školskí a mimoškolskí pracovníci a rodičia majú tiež dôležitú úlohu pri podpore a inklúzii. Spolupráca medzi školou a rodinou je kľúčová pre dosiahnutie úspechu detí s chronickými ochoreniami. Dôležité je, aby školy vytvárali prostredie, kde je empatický prístup, podpora a inklúzia prirodzenou súčasťou všetkých aktivít. Konkrétne by sa školy mohli riadiť nasledujúcimi krokmi:

VÝCVIK PRE UČITEĽOV

Učiteľia by mali mať prístup k vzdelávaciemu materiálu a tréningom týkajúcim sa práce s deťmi s chronickými ochoreniami. To zahŕňa aj tréning týkajúci sa emocionálnej inteligencie a empatického prístupu o všetkých

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Dopytovo-orientovaný projekt
VZDELÁVANÍM PROTI DISKRIMINÁCII U ŽIAKOV A ŠTUDENTOV

**sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje.**

**Kód projektu: 312041Z203, Operačný program Ľudské zdroje, výzva OP ĽZ DOP 2018/4.1.2/01,
Projekt sa realizuje od 1.1. 2021 do 30.6. 2023,**

Realizácia: EQUILIBRIUM EUROPE o. z., Železničná 1190/40 98601 Filákov,

Kontakty: equilibriumeurop@gmail.com, 0948 391 627,

www.employment.gov.sk

www.esf.gov.sk